

ATATÜRK'LE SAMSUN'A ÇIKANLAR BİYOGRAFİSİNE KATKI

Doç. Dr. Mustafa Balcıoğlu

Atatürk'ün 19 Mayıs 1919 tarihinde Samsun'a çıkışı, Türkiye Cumhuriyeti'ne bir başlangıç ve Türk milletinin tarihinde yeni bir dönüm noktasıdır. Bu önemli günde Mustafa Kemal Paşa ile beraber, O'nun maiyyetinde bu tarihte Samsun'a çıkanların biyografileri ile ilgili olarak İsmail Arar'ın çok eksik ve giriş niteliğindeki bir çalışmasının dışında ¹ ciddi bir inceleme ürünü, Fethi Tevetoğlu'nun "Atatürk'le Samsun'a Çıkanlar" adlı eseridir ².

Eser, sağlam kaynaklara dayanak hazırlanmış onsekiz kişinin özgeçmişini kapsamaktadır. Milli Mücadele tarihimize ışık tutan bu çalışmanın ilk baskısı 1971 yılında, ikinci baskısı Kültür ve Turizm Bakanlığı yayımları arasında 1987 yılında neşredilmiştir. Bu çalışmada Tevetoğlu'nun biyografisini kaleme aldığı 9. Ordu Müfettişlik Karargahı Şifre Katibi Faik Bey ile Şifre Katibi Yardımcısı Memduh Bey'in özgeçmişlerine yeni belgeler ışığında katkıda bulunmak amaçlanmıştır.

BİRİNCİ SINIF KATİP FAİK (AYBARS) (İstanbul 1880-1881 - İstanbul 1945)

Tevetoğlu'nun, Arar'ın çalışmasından yararlanarak çok kısa biçimde biyografisini aktardığı Faik Bey, Mehmet Arif Efendi'nin oğludur. 13 Nisan 1899'da memuriyete dühul etmişti. Sicil numarası 315-4'tür. Anılan tarihte "seksen kuruş maaşla Makam-ı Seraskeri Sicill-i Ahval Şubesine mülazım" tayin edilmiştir. 23 Şubat 1905'te beşinci rütbeden Mecidi ni-

¹ İsmail Arar: "Atatürk'le Beraber Samsun'a Çıkanlar" Cumhuriyet Gazetesi, 19 Mayıs 1969.

² Fethi Tevetoğlu; Atatürk'le Samsun'a Çıkanlar, Kültür ve Turizm Bakanlığı yayımları, Ank. 1987. KKÜ. Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Bölüm Başkanı, Öğretim üyesi.

şanıyla taltif edilmiştir. 15 Eylül 1909'da dördüncü sınıf katip olarak "dört yüz kuruş maaşla" Muhasebat Dairesi Altıncı Şubesine, 15 Mart 1911'de "altı yüz kuruş maaşla" üçüncü sınıf yükselerek Tahrirat Dairesi Sicill-i Ahval Kalemine tayin edilmiştir. Balkan Harb'inde Çanakkale Kuvva-i Mürettebe Kumandanlığı Erkan-ı Harbiyesi Katipliğine atanmış ve Edirne ileri hareketinde bulunarak Dimetoka'da teşkil olunan 9. Kolordu Kurmay Başkanlığı emrinde bırakılmıştır. Daha sonra sağlık durumu yüzünden iki ay süreyle izin alarak İstanbul'a dönmüştür. İzin bitiminde asıl görev yeri olan Tahrirat Dairesine dönmüştür. 16 Mayıs 1915'te "maaşı sekiz yüz kuruşa iblağ ile ikinci sınıfa terfi" ederek Muamelat-ı Zatiye Müdüriyeti sıhhye kısmında görevlendirilmiştir. Savaş sırasında geçici olarak Menzil Müfettişliğine tayin edilmiştir. 10 Aralık 1916'da harp madalyasıyla taltifi hususunda irade çıkmıştır. 19 Temmuz 1917'de Menzil Müfettiş-i Umumiği Şifre Kalemine, 11 Ocak 1919'da Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Şifre Kalemine yine geçici olarak atanmıştır. Faik Bey'in 9.Ordu Müfettişliği Şifre memurluğuna tayini hakkında 7 Mayıs 1919'da irade çıkmıştır. 19 Mayıs 1919'da Anadolu'ya geçen Faik Bey, 25 Kasım 1919'da Harbiye Nezaretindeki kadrosuyla Muharrerat Evrak Kalemine tayin edilmiştir. 24 Temmuz 1920'de "maaşı bin kuruşa iblağla" birinci sınıfa terfi ederek Şifre Kaleminde, 21 Şubat 1921'de Tahrirat Dairesine bağlı Muvakkat Evrak Komisyonu İkinci Kısmında, bu komisyon lağvedilince 1 Ekim 1921'den itibaren Fatih Ahz-ı Asker Şubesi emrine alınmıştır. 19 Kasım 1923'de Ankara'da Müdafaa-i Milliye Vekaleti Muamelat-ı Zatiye Dairesinde, 8 Aralık 1923'te 7. Kolordu İkinci Şubesine atanmıştır. 27 Şubat 1924'de görev bölgesine gitmiştir. 1 Mart 1924'den itibaren birinci sınıfa terfi Türkiye Cumhuriyeti Milli Savunma Bakanlığı tarafından onanmıştır. 4 Eylül 1928'de Şark mübadelesinden dolayı oluşturulan İkras Komisyonuna nakledilmiştir. 13 Nisan 1929'da Tekatüd Şubesine nakledilmişse de bu yeni göreve başlamamış, İkras Komisyonunda kalmıştır. 30 Ağustos 1929'da Muamele Memurluğuna terfi ettirilmiştir. Ardından Ankara'da Adalet Dairesine tayin edilmişse de sağlık durumu nedeniyle yerinde bırakılmıştır. Faik Bey 15.1.1932'de Milli Savunma Bakanlığında

ayrılarak ³ 1944 yılında yaş tahdidinden dolayı emekli olacağı Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı İskan Genel Müdürlüğü Mutemedliğine geçmiştir ⁴.

DÖRDÜNCÜ SINIF KATİP MEMDUH (ATASEV)

(Doğ. İstanbul 1895-1896 - Ölm. 1939 ?)

Atatürk'le Samsun'a çıkanlardan biri olan Memduh Bey hakkında Tevetoğlu'nun anılan eserinde Beykoz doğumlu ve Salih Efendi'nin oğlu olduğu, Mayıs 1919'da Beykoz Askeri Kundura Fabrikasında katip olarak çalıştığı sırada 9. Ordu Müfettişlik Karargahında görev aldığı ve bunun dışında hakkında bilgi bulunmadığı ifade edilmektedir (4). Dosyasındaki bilgilere göre Memduh Bey: Karataş Sultanisi mezunudur. Sicil numarası 331-24'tür. 18 Haziran 1915'te askeri memuriyete intisab etmiştir. Birinci Dünya Savaşı esnasında imparatorluğun giriştiği seferberlik esnasında geçici olarak istihdam edilmek üzere Haziran 1915'ten itibaren 400 kuruş maaş ve dördüncü sınıf katiplikle Beylerbeyi Terbiye-i Bedeniye Mektebinde açılan hastane katipliğine tayin edilerek sırasıyla Serviburnu Hastanesi katipliğinde, Halep Menzil Müfettişliği emrindeki İstasyon Anbarı katipliğinde ardından Raco Menzil Noktasında çalışmıştır. Bu görevi esnasında Mütareke hükümlerine uygun olarak 13 Aralık 1918'de terhis edilmiştir. Görülen lüzum üzerine 5 Şubat 1919'da yine sınıfı maaşı ile geçici olarak Harbiye Nezareti Levazımat-ı Umumiye Dairesi Birinci Şubesine tayin edilmiştir. Burada çalışmaktayken 11 Mayıs 1919'da muvazzaf olarak 9. Ordu Müfettişliği emrine verilmiştir. Memduh Bey'e anılan tarihte yukarıda sözünü ettiğimiz sicil numarası verilmiştir. 1 Ağustos 1920 tarihinden itibaren T.B.M.M. Başkanlığı Hususi Kalem Evamir ve Mukarrerat Mübeyyizliğine atanan Memduh Bey, Cumhuriyetin ilanı ile birlikte Riyaset-i cumhur Hususi Kalemine nakledilmiştir. Buradaki görevini tercihle 24 Ağustos 1909 tarihli Askeri Tekaüt ve İstifa Kanununun 54. med-

3 K.K.K.lığı Arş. Faik (Aybars) Dosyası

4 Tevetoğlu, *a.g.e.*, s. 305.

desi gereğince askeri katiplerin istifaları zamanla kayıtlı olmadığından 1281 sayılı kanunun yayın tarihi olan 28 Mayıs 1928 tarihinden itibaren bu kanunun 2. maddesi mucibince müstafi sayılmıştır. Ordudaki hizmeti 21 yıl 9 ay 22 gündür⁵.

Bu incelemede, Tevetoğlu'nun büyük çabalarla kaleme aldığı "Atatürk'le Samsun'a Çıkanlar" adlı eserinde biyografilerini kaleme aldığı onsekiz isim arasında bulunan Faik Aybars ve Memduh Atasev'in özgeçmişlerine yeni belgeler ışığında katkıda bulunulmaya çalışılmıştır. Diğerleri hakkında yapılacak yeni araştırmalarla hem Tevetoğlu'nun bir dileği yerine getirilmiş olacak hem de Millî Mücadele Tarihimizin bir yönü aydınlatılmış olacaktır.

5 K.K.K.lığı Arş., Memduh (Atasev) Dosyası